

Antonio Zuazua Urrutia

*Aretxabaleta, Gipuzkoa
(1928-2019)*

Aurkibidea

Biografia

Galartza elizateko Egileor baserrian jaioa eta bertan bizi izandakoa. Aita bertakoa zuen eta ama Eskoriatzako Iturbe baserrikoa (Gellao elizatea). Baserrian eta Aretxabaletako lantegietan lan egin zuen: Elkoron, Tubo fabrikan eta Coprecin. Elkarrizketa egin zitzaionean, 74 urte zituen.

Zintak

ARE-005

- **Proiektua:** Leintz bailarako ahozko ondarea

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Irizar Kortabarria, Maider - Segura, Ainhoa
- **Data**: 2002-11-14
- **Iraupena**: 75 min
- **Euskarria**: Mini Disc
- **Kodifikatzailea**: Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k)**: Agirrebeña, Aintzane - Elortza, Kepa - Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Baserriko lanak

- **Erref**: ARE-005/001
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:50
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdota, kontakizunak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Udazkenean, iratara joaten ziren. Eurite handiak; behin gertatutakoa.

Transkripzioa

- Ta iretan ze faten zitzen udazkenien edo...?
 - Udazkenien, San Migeletatik atzera, San Migeletatik atzerao, [akabau arte]. Ta atzo esan notsen —[hori pasau jat...]—, atzo esan notsen, [...] hor etorri zien, ba, [ur] haundi batzuk, euri haundi batzuk ein zittuen, ta Malkorren be badakit zubixek-eta erun ei euen Malkorren be. Landetako zubixe be erun ei euen. Malkorren [...] ez, Landetakue. Ta bidiek arrastau ein zittuen; arrastau ta bide txarrak [ifini] zittun ta ezin etorri. Ta basuen —bi [...] daukou, ba, basue— hortik San Adrixenera [kruzia], San Adrixenera datorren bide azpizen daukou basue— bastante [...] haundixa, [...] bat hektarea-edo badauko—, ta behetik gora ekarri biaje bitten, e? Bedarra, e, burdixe, idie. Goixen kargau baten ta kamiñotik bueltan etorritta nao. [...] - Kamiñotik? Mondraotik?
 - Mondrao, Mondraotik, bai, bai, bai, bai, etorritta nao.
 - Mondraotik bueltan etorritta?
 - Mondraotik bueltan etorritta. Birriten etorritta nao! [Zela] samur eitten da, e!
 - Bai, bai...
 - Baiña etorri ein bi´ da, e? Klaro, bueno, goittik behera zan gehixena ta gero hemen etxe-onduen —[ezer ez zan eitten], baiña—, hemen etxe-onduen, ba, hemen puntakua ifini —kamiñoik ez euen, hurrik emotekoik be, ta— puntakue ifini, beste pare bat aurrekaldien, tiretu ta hor etxe-onduen aldatz haundixe euen tokixen...

2. Auzoa; ingurua

- **Erref**: ARE-005/002
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:01:50. **Bukatu**: 00:02:30
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Auzoaren, inguruaren azalpena; toponimia. Bideak.

Transkripzioa

- Ta, bestela, bidie hemendik eta Krutzetara, nundi-nora euen? Edo ze bide edo...?

- Hemendik [...] Itturbera; Itturbetik Uittetik gora, Asentzio azpittik [hara faten gitzen gu]. Hiru bat ordu inguru eitten gittuen, e!

- Hiru bat ordu bidien?

- Bai. Bueno, geuk ez, e! Ganauekin esan gura dot, e! Burdixaz, e! Ta Itturbetik honutz errekarik erreka; errekatik etorrialdi bat, beste bat kanpoti, beste bat erreka aldeti ta... [hortxe, hor] beheko — [atzo be esan notsun]— hor beheko errekatik etortzen [gintzen] burdixekin. Ha be gogorra zan, e! Baiña besterik ez euen.

3. Lurra lantzea

- **Erref:** ARE-005/003
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:02:30. **Bukatu:** 00:03:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

<p>Belar ontzea. Antzina, gaur baino belar gutxiago zegoen; garia, artoa ereiteko soro handiak behar izaten ziren.</p>

Transkripzioa

- Uda partien bedarra ebaten jo-ta egurre! Orduen... oin beste bedar ez zan egoten orduen, e! Orduen oin beste bedar ez zan egoten zeatik landu ein biher zan asko ta! Klaro! Jateko, garixe edo artue, [...] jateko, landu ein biher zan asko. Ta bedar gutxi egoten zan orduan. Ta eskerrak hari! Bestela honezkero akabauta egongo [nitzan]. [Segiaz...]. Oin beste bedar egongo balitze? [Ezin...], hurrik emotekorik be ez!
- Bai, bedar-lanak be gogorak izaten dia...
- Bai, bai, bai. Gerrixa ondo euki bihar! Oingo modoko gerrixaz [ezin...]. Segiaz ebagi biher dana.
- Hori, gaiñera...
- Onbre! Aber! Besterik ez euen! Makiñaik ez euen oingo moduen.
- Ta zertzuk eukitten zittuen landatute?
- E?
- Garixe ta... Garixe bai? Artue...
- Garixe ta artue ta patatie.
- Patatie be bai?
- Patatie be bai. [...] erremolatxa apur bat be bai, [ta danetik]. Horixe eukitten [...]. Orduen garixe jan ein biher zan, e! Garixe jan eitten zan, e!
- Garixe ez, [...]
- Zeaz eitten da, ba, garixe? Zeiñek daki [...] garixe eitten? [...] ez da eitten garixe.

4. Gariaren inguruko lanak

- **Erref:** ARE-005/004
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:03:45. **Bukatu:** 00:05:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

<p>Gariaren inguruko lanak. Zemendian (azaroan) ereiten zen eta San Pedro ostean edo batzen zen. Auzolana.</p>

Transkripzioa

- Ta garixe ereittetik eta jasotera bittartien ze ein biher izeten zan? Lehenengo erein. Nos ereitten zan edo?
- Hori zemendixen. Zemendixe esaten jakon, ba...
- Ointxe...
- E? Ointxe saso´ [hona ezker] akabauta egoten zien. Zemendixe esaten jakon... zemendixe deiketan jakon... Hor, Domu Santuetatik [haseran] eraitten zan. Ta gero ebai, ba, segun [egualdixa be gozua zan] edo hemen [...] aldien be goxau, baiña hemen San Pedro oste inguruen edo hola heltzen zan hemen garixe. Eta gari-ebaten ibili gintzen, gaiñera... Beste gauza bat, guk [Leten] tiua geuken. Oin be badaukou prim... parientiak han, ezta? Primuek. Baiñe, ba... Ta lehenengo [...] hemen baiño lehenao heltzen zan [Lete...] Lete, Lete aldien. Ta hara faten gintzen, ba, ebaten lehenengo hara. Ta hangue akabautakuen hemen geurera be etorten zien hona. Eta gero Untzillara faten gintzen, Untzillan be [palaziuén], e, geuken tia bat geuken, aitten arreba bat, ta hara be gero faten gintzen. Han

beranduao, oster. Hola ibiltten gintzen.

- Bai, alkarri lagunduaz...

- Bai, bueno! Alkarri asko lagunketan jakon, e! Oin baiño gehixao.

- Bai?

- Oin [hala be] ihes eitten dou [...] ikusi ezker. Ihesi ez dou eitten, baiña enfin, entendiduten da, ezta?

- Bai, bai.

5. Auzolana

- **Erref:** ARE-005/005
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:05:00. **Bukatu:** 00:06:15
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Auzolana noiz eta zertarako. Aitarekin askotan lan egindakoa.

Transkripzioa

- Ta alkarri zetan... gari-lanetan ta gero aparte ze beste lanetan [lagunketan] zan?

- Bueno, aparte ez zan hainbeste lagun... bedarra ebaten-ta be bai iños falta eitten badau, ba, bedarra ebatera iños faten nitzen batera ta bestera. Ta ni jornaltxue [txupetan] be asko ibili nitzen. [Teillanda] badakizu zein dan, ezta?

- [Teillanda]? Han behien?

- Han behien, bai.

- Han Untzillan zuluen?

- Bai. Ni han askotan ibilitta nao bedarra ebaten, e! Ta beste leku askotan be bai. Hemen etxien egon nitzen denporan, e! Ta gero be bai. Ni ta beste asko, e! Baiña normalien, jeneralien, izeten zan lagunketan, ba —ze esango dotsut, ba, nik—, ba, gari-eraitteko denporie. Eraitten be bai, e! Nire ama Iturbekue zan. Badakizu nun daon, ezta, Itturbe? Nere ama hangue zan, ta gari-eraitten be, ba, iños faten zien [udarako lagunak]. Ganauak [makal...] eukienien edo priseka ebizenien edo iños faten nitzen hara be. Bai, gari-eraitten be bai, baiña bestela ez [...] beste [lanik], normalien ez zan eitten. Bai, basuen egurren bat bota [biher bada], egurren batzuk bota bihar badie edo ekarri edo erun edo...

6. Gariaren inguruko lanak

- **Erref:** ARE-005/007
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:08:15. **Bukatu:** 00:11:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Gariaren inguruko lanak. Gari-lasto azaoak argia emateko. Gari-jotzea larrainean egiten zuten. Gari-jotzeko eta gari-garbitzeko makinak.

Transkripzioa

- Ta garixe gero larriñien esan dozu...
- Larriñien.
- Ta han ze eitten zauien larriñien?
- Larriñien, garixe ekarten geuen ta garixe erdittik moztu itten zan. [Han] aparatua —ondion badao kamaran ondio— [trango] baten ebaten zan ta ha lastue, lasto sikue, lasto erretxistue deiketan jakon hari.
- Zelan?
- Erretxistue.
- Erretxistue...?
- Erretxistue deiketan jakon hari. Euki goguen ondo, e!
- Bai...
- Hari deiketan jakon. Bai? Ta ha kamarara eruten zan. [...] siku-sikue [osuen], e, lastue. Ta haikin lastuekin jende asko kalera bajaketan zan hor goittik gabien illundutakuen ta [goixetarra] ta, jende asko illuna auenien haikin lastuekin ibiltten zan, [haik goixen] hartu [dobla] antxien —klaro, [...] eitten badozu, noberana etorten da, baiña— pixkat hola zera antxien hartu ta haikin kalera jantie. Hemen bidien jente asko faten zan, e! Linternak be nahikue ez auezen ta...
- Sue emunde...
- Sue emunde.
- Antortxa moduan.
- Bai, e?
- Bai, bai antortxa moduen. Bai, bai, bai. Horixe. Hemen guretik, hemen guretik kalera fateko guk ez geuen usetan, ezta? Baiña bai. Ta gero bestie larriñien zabaldu itten zan bestie. Larriñien zabaltzen zan ta trilluaz ganauekin, ba, hari harixe... aliek atara, aliek atara hari [ein biher jako]. Larriñe esaten jakon hari, geuk larriñen zera deiketan gontsen; beste batzuk [...] deiketan otsien, larriñe. Ta gero [makiña]... pillatu eitten zien harek garixek danak pillatu eitten zien gero. Guk makiña txiki bat bageuken. Guk bakarrik ez, e! [...] eta sozio geuken makiña bat. Eskuekin ebai ta, ba, batek gaiñera bota lastuok —klaro, alkozak [deiketan jakon hari]— ta alkozak, lastue, alde batera ta gari-alie bestera garbi [urteteko]. Baiñe ikusitte dauket [Billerlen]. San Inazio egunetan gu faten gitzen, urtero faten nitzen, ba, Billerlera —bueno, [hemen etxien, fabrikan ez nebillen denporan emoten osten jai]. Faten nitzen, bai, ta Billerlen ikusitta dauket [larriñek in] bai, e? Ta [haxetan] sardie sartu ta [jo...] ta alkozta noberaana ta alie bestera. Ikusitta dauket neuk!
- Orduen makiñaik ez auken haik...
- Haik ez euen makiñaik! Han ez euen makiñaik. Haik behintzet ez, e! Han etxien. [...] eukiko euen. Guk bageuken makiñie, [...] bat, hola, polea bat euen ta [polea hari erein noberak]. Ta gero etorri zien garixe joteko makiñak gero etorri zien. Ebatekuek be bai. Ni soldautzatik etorri ezkerro ya euki dou makiñie. [Hirun artien euki geuen]: [...go] Julianek, [Basarralde] eta geuk euki geuen makiñie euki geuen. Joe! Ha [gozau] itten zan! Ha zan...Bueno...! Ha zan...!
- Haikin samur, e?
- Ta harekin metaik be ez zan itten harekin. Sueltuen, ha lotu be ez zan eitten. Sueltuen etxera ekarri, pixkat siketan zanien kaja baten ipini ta gero, ba, horreik gero... gero joteko makiñie, [...] makiñie, [...] makiñie... Ta lehenengotan beste [makinari] txiki batzuk etorri zien, lehenengo, haik ez

euen lastue kamarara jasoten. Baiñe gero etorri zien haundixauek, haundixek, ta haik makiñak tubuekin lastue kamarara jasoten euen. Ha "coser y cantar" zan!
- "Coser y cantar", e?
- Berak jasoten euen dana!

7. Ogia egitearen inguruko kontuak

- **Erref:** ARE-005/008
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:11:35. **Bukatu:** 00:13:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Ogia nola egiten zuten. Errotak. Errotan sozio ziren. "Labako sua" zapatuetan egiten zen. Ogia egiterik ez zegoenean, aldameneko baserrikoei eskatzen zitzaien.</p>

Transkripzioa

- Eta gero, ogixe, etxien bertan eitten zabien, edo?
- Bai, etxien. Bai, ogixa betik in zan etxien. Etxien ogixe... Errotabarrira eruen. Guk [...] hemen auzuetako jentia eta [Tellaldera] faten zien. Baiña [hemen], Errotabarrin be baeuen, oin Errotabarri badakizue nun dauen?
- Bai.
- Hor be baeuen errota bat baeuen, baiña gu sozio gitzen, 40 lagun edo gintzen sozio, [Boliñarten], oin hori dauen lekuen, oin Fagorra dauen lekuen euen errota bat. Gu sozio gitzen. [...] astuakin mutikuak eruen ta han errotarixa euen, han bertan etxien zer bat euen, etxien bizi zien, ta Paulo [...], Juanito [...] eta tio zan, [...] aittajunen anaia zan, Paulo. Bai, Paulo errotarixa. Harek joten oskun ta berak karrietan oskun eta gu etxera!
- Uruna kargau ta etxera.
- Pagau biherrik ez geuen eukitten, sozio gintzen, ta aurretik etxera [ekarri]. Ta ogixa etxien, jeneralien, ba, zapatutan itten zan laba-sua, laba-sua deketan jako.
- Aste osorako edo zela itten zauien?
- E?
- Zapatuen in, ogixe?
- Bai, aste guztireko.
- Aste guztireko.
- Aste guztireko jeneralien. Eta, eta aillegetan ez bazan zerbaitteatik, faltetan bazan, bezinuana faten nitzen eske. Uste dot hori [...] Apotzagan be hori uste [juat], e? Uste dot behin entzunda daukat Pedro [...] Apotzagan be itten zala hori, e! Falta zanien...
- Beziñuana.
- Bezinuana fan. Ta ogi bat edo, ogi bat ekarri eta gero, ba, [bezinuek...]. Ta ogixa ekarri, ta, ba, gero itten zanien, noberak itten euenian, ba, hartu eta entregau barriro beste ogi bat, antzerako bat, pisau eta ezebez, antzerako bat. Ta igual hareatik edo honeatik, zeozeatik igual, ba, ezin in izaten zan [hurrengo] zapatuan, in eziña [...] zan, ta aillegetan ez zanien, ba, [...] fan biher, bezinuana fan bihar dok. Eurak be etorten zien, geu be bai, ba,

normal.
- Bai, bai.

8. Labako-sua

- **Erref:** ARE-005/009
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:13:50. **Bukatu:** 00:16:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Artoaren inguruko lanak. Ogi zuria egin aurretik, artoa egiten zen. Labea garbitzeko, "ipixkixa" erabiltzen zen (trapu zahar bat). Artoa eta esnea gosaltzeko.</p>

Transkripzioa

- Ta gero artua be bai esan dozu, ezta?
- Artua be bai, artua be itten zan.
- Ta artuak zer lan eukitten zittuen?
- Artuek, ba, artuek be igual-iguala. Baiña artue... labadurie, labadurie... labadurie, hazkarrixa esaten jako, labadurie, labadurie, ogixe harroketako, masie harroketako izeten zan, ta hori be falta zanien bezinuaana faten gitzen. Kaletik be bai, [Saldukuek], [Salduko] San Juan, [...] haik be etorten zien gurera, etorten zien, ogixe itteko, labadurie [...]. Hazkarrixe edo ez dakit zela esaten jakon, ogixa harroketako. Ta artuek ez dot uste eukitten euenik hori. Ta artue horreik ogixekin, [...], itxi itten jaten, ogixai itxi itten jaten puxkat harrotu arte, harrotu arte; baiña artuai ez, artuai, hartu ta... ni akordetan naz, palangana baten hartu, buelta ta buelta ta buelta, buelta emun, ta labara zuzenien [sartzen] zan, ogixa baiña lehenago [sartzen] zan artua, lehenago [sartzen] zan, baiña bastante denpora lehenago, e!
- Denpora gehixau bihar...
- Denpora gehixau bihar euen itxuria. Lehenengo laban hori ein, sua ein, gero ipizkixa esaten jakon [...], pozu baten busti ta makilla baten, haga baten, trapu zahar bat —trapu zahar batzuk izeten zien— ta hareaz garbittu labioi. Garbi-garbi eitten zan hareaz. Ipizkixa deiketan jakon hari.
- Ipizkixa?
- Trapu horri?
- Trapu horri bai, bai, ipizkixa deiketan jakon. Hareaz garbittu eta lehenengo, klaro, hango hondarrak egoten zien, su-txingarrak hondarrien egoten zien, alde baten ta, haren onduan ipintten zan, artuak ipintten zien. Orduen... oin artua karuau dao, baiña orduan artua merkiaue [...], merkiaue zan asko be. Baiña artue zan ona! Guk artua ta esnia jateko ta, ha mehe-mehe ebaitta, egosi-egosi in bai? Egosi, e? Gaur be jango neuke!
- Bai, e? Edarra, e?
- Bai, bai. Egositta, e? Egosi itten zan ha, mehe-mehe ebai, hola zatixak [hartuta] ogixen moduen ez, ebai mehe eta jaten zan.
- Armozetan jaten zabien ha?
- Armozetan jan [...], armozetan. Hori bai! Kaferik eta oingo moduen ez auen e? Kafia ta... hala jaten geben, bai.

9. Esne-saltzera kalera

- **Erref:** ARE-005/010
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:16:25. **Bukatu:** 00:18:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

Esnea Arrasaten saltzen zuten. Arrasateko merkatura arrautzak, barazkiak eramaten zituzten.

Transkripzioa

- Eta esnie bai, esnie asko eukitten zeuein etxian?
- Esnie bai, bai, esnie asko, esnie saldu be itten euen. Esniek orduen denporetan lehenengotan Mondrauera saltzen euen, [...], bai.
- Astuan.
- E? Astuan, klaro, mutikua asto gaiñian ta ama... ama oiñezien! Amak beste berdura batzuk edo zertzu batzuk eruaten zittun, plazie itten zan orduan Mondrauen, plazie itten zan bai? Eta plazara eruaten zittuan holako trastetxo... zer batzuk eta... [...]. Holaxe bizi gitzen gu.
- Eta arrautzarik, arrautzarik...?
- Arrautzak be bai, bai, etxian jan baiño gehixau saldu! Oilluak libre ibiltten zien, libre ibiltten zien oilluek. Kortan eukien otia deiketan jakona, holako, ba... egur batzuekin, makilla batzuekin eindde ta han lo itten auen. Eta gero zulo bat aukien, sarterie deiketan jakon, kanpora urteteko.
- Sarterie?
- Sarterie, sarterie. Ta gero handik holako eskillara bat eukitten euen eurenako, holako... egur baten gaiñien, ba, ifiñitte, [...] egurre. [Gura baeuen] bajau itten zien, ta handik gora igoten euen.
- Gura euenian urten eta gura euenian sartu.
- Gura euenian sartu, hori ba.
- Arrautzak ederrak orduan.
- Arrautzak, e, banasta batzuk eukitten zittun, [...] batzuk eukitten zittun arrautzak itteko, ta... Jan, noberak [...] ezin jan arrautzak, saldu in bihar.
- Saldu in bihar.
- [...] Zuek hori ez dozue ezautu, e!
- Ez.
- Hoba ez, gaiñera!

10. Larunbata, laneguna

- **Erref:** ARE-005/011
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:18:00. **Bukatu:** 00:19:20
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

<p>Zapatuetan ere eskolara joan behar. Laneguna ere izaten zen. Jaiegunak.</p>

Transkripzioa

- Gero Mondrauen esne-errepartuen ibiltten zitzen edo...?
- Bai, bai, bai, bai. Domeketan. Zapatuetan be orduen eskolara fan biher izeten zan.
- Zapatuetan be bai? Zapatuetan eskolara faten zan iguel-iguel. Lanera be bai fabrikara be, zapatuen lana eitten euen berdin-berdin!
- Zapatu goixetan?
- Atsaldien be bai! [Ai, ene...]
- Bai, e?
- Bai. Onbre! Atsaldien seirek arte.
- Eskolan be bai seirek arte ala lanien?
- Eskolan laurek arte.
- Laurek arte, e?
- Eskolan laurek arte, baiñe lanien seirek arte.
- Bai, bai, fin ibiltten zitzen zuek orduan...
- Biheko! Fin... gogo barik igual askotan, baiña [...] ibili in biher, ainddu eitten euen ta!
- Jai egune domekia bakarrik, orduan?
- Domekie bakarrik, besterik ez euen. Ta astien beste jairen bat, ba, Domu Santu ta Corpus Christi ta San Pedro ta, ba, holako batzuk. Oin [...], oin [jairik be ez]. [...] Bestela aste dana lana! Onbre! Orduen puerterik be ez zan egoten.
- Bapez
- [...]

11. Eskola kontuak

- **Erref:** ARE-005/012
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:19:20. **Bukatu:** 00:21:40
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Eskola kontuak. Haur hezkuntzan neska-mutilak batera. Irakasleak. Zigorak.

Transkripzioa

- Ta eskolara nora juaten zitzen umetan? Urrin?
- Kalera.
- Kalera...
- Gu kalera hemendik.
- Kalera hemendik...
- Bai, bai.
- Ta asko zitzen orduen klasien asko, jente asko? Ala mutikuek eta neskatiak aparte edo zelan ibiltten zitzen?
- Parbuluetan batera, [...] parbuluetan, [...] parbuluak. Gero ez, gero aparte. Zerbait in, pekatun bat in ez deixen edo nik ez dakit zeatik. [...ra]

fan ta gero, gero aparte! Baiña parbuluetan batera.

- Zuek maistrue ta harek maistra edo zelan eukitten zauien?

- [Haik bestera] ta guk maistrak.

- Abadiiek? Abade ta moja edo zela izeten zien? Edo ez? Zuen maistruek abadiiek zien edo...?

- [Bardiñe zan], bai. Don Mateo, don Mateo, abadetzatik botatakue zan. Mezie euken bakar-bakarrik, konfesiñoik be ez euken libre. Kanpotik [...] etorri zan. Don Benito beste maistro bat euen ta haren koñetua zan hori. Bai. Haura koñetua zan ta hori etorri zan berandu etorri zan hori. Baiña horrek konfesiñuek-eta Atxabaltan ez euen itten. Mezie emoten euen justu-justu-justu, [...]. Makilliaz emon be edarrak eitten zittun, [baiña].

- Bai, e?

- Makilliaz emon. Urritx makilla [harekin] edarrak bizkarrekuek edarra emoten zittun.

- Urritxakin, e?

- E?

- Urritx-makilliakin, bai. Bizkarreko edarrak emoten zittun. Don Mateo. Abadie zan, baiñe lehen esan dotena, konfesiñuek-eta, itxurie nunbaitten zeoze euken edo, [orduko ...]. Pentseizu, oin ez daue kentzen. Oin makiña bat abadek kentzie mereziko daue, baiñe ez dotse kentzen ez dauelako. Oin, orduen asko [gehixa´]. Ta orduen kanpotik [...] ez dakit, nungue zan ez dakit.

- Ta kastigau eta be eitten zauen orduan?

- E?

- Kastigau...

- Kastigau? Kastigau... makilkadak emun edarrak! Kastigau... makilkadak emun edarrak deskuidau ezkerro. Ordukuek kastigau...

- Nahikue kastigo hori, bai.

- Bai.

- Bai, bai.

- Makilliaz bizkarreko edarrak emun. Emun, e! Ez da guzurre, e? Egixa da. Atxabaltan jendie [...], bai? [...] esango dotsue.

- Bai, bai, bai.

- Eta ikesi, asko ikesten zauien?

- Nik ez neuen asko ikesi. Nik ez dakit, batzuk ikesiko euen, beste batzuk ez...

12. Doktrina; abadearen zigorrak

- **Erref:** ARE-005/013
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:21:40. **Bukatu:** 00:23:37
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Doktrina ikastera elizara joaten ziren. Zigortutako umeak aldarean Angelusa errezatzen, jende guztiaren aurrean. "...dotrinia beste eskola ikasi baneu...!".

Transkripzioa

- Dotriñia asko, ez?
- Dotriñia bai, dotriñia eskolan ez euen dotriñia emuten, e?
- A, eskolan ez?
- Ez, ez, dotriñia, gero elizara fan biher, elizara, saloira. Dotriñia biheko!

Leziñuak emun bihar zittuen eta hurrengo egunien ikestera fan bihar, bestela —atzo esan notsan honi— altaran aurrien han, danen aurrien han egon bihar.

- Ikusi ezien hantxe, altaran?

- Bai, Anjelusa errezetako bajetan gintzen, ba, elizara. Aurretik ezta kit nun egoten zien, baiña nire denporan ya saloia in euen, ezta? Eliza gaiñian, saloi bat —gero ziniek eta egoten zien hor, hor egoten zien ziniek eta— ta handik elizara. Ta [arrestautakuek], kastigua eukenak, altaran egoten zian, Anjelusa errezau bittartien, ta jente dana ikusten haik, zeintzuk dien, ta hori be ezta gustagarrixa izaten, e?

- Danen bistan.

- Danen bistan han egon biharra. Ta jentia adarra joten gero: “Ze in dok, ba? Bestia in dok eta ezta kit zer ta...” [...] be egoten zien.

- Ta hareik egoten zien, kastigauta, belauniko?

- Ezta kit, horixe ezin neike esan, belauniko ala zutik, ezta kit ezin neike esan horixe, ezin neike esan horixe. Ez, belauniko egongo zien, [...] ezin neike esan baiña, bai, uste dot belauniko egongo ziela.

- Danen bistan behintzet.

- Danen bistan, aurrien! Guk... beste danak [...], kanpuen, e? Ta altaran, altara aurrien, altaran [...] orduan mahairik be ez euen, altaria be... mahaixe be ez zan egoten ta altaran, aurrien egoten zan altarie! Beste dana libre, ta han egoten zien. [...] Neu ez nitzen sekula egon, suertia euki nauen!

- Bai, bai.

- Baiña han egon bihar! Ta ha be jentiendako... Dotriña asko, enee! Dotriña beste eskolia ikasi baneu... hainbeste lan in bae biziko nitzan!

13. Euskararen egoera gerra garaian

- **Erref:** ARE-005/014
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:23:37. **Bukatu:** 00:25:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:

<p>Eskolan euskaraz, Gerra Zibilera arte. Doktrina ere euskaraz ematen zuten. Gerra garaian, euskaraz egitea debekatuta. Zigorra.</p>

Transkripzioa

- Ta eskolia euskeraz edo erderaz edo zelan ikasten zebien, erderaz?

- E?

- Eskolia erderaz?

- Erdera, e, euskeraz!

- Euskeraz?

- Gero gerra-denporan erderaz!

- Gerra-denporan.

- Gerra-denporia, gerria allegau zanian erderaz!

- Klaro.

- Ta dotriña be euskeraz! Bi dotriña egoten zien, dotriña, dotriña txikixe eta dotriña haundixe. Lehenengokue dotriña txikixe, [...], baiña zazpi urtegaz komuniue, lehenau komuniua itten zan, jaunartzie, e? Eta ordurako dotriña ikasi in bihar, e? Dotriña txikixe eta haundixe, bi dotriña zien. Gero gerra-denporan, e... gerra-denporan, prohibiu in euien... debekatu in euen euskeraz berba ittia eskolan, e! Rekreatan ta danian be, e! Rekreato

denporan ta be ezin euskeraz ein, e!

- Erderaz in bihar?

- Erderaz in bihar!

- Ba, gatxa izango zan ba, ezta? Derrepentian dana, dana erderaz in bihar, gatxa.

- Bai, baiña ondo edo txarto, ein in bihar.

- Ein!

- Ein in bihar, biheko ein!

- Kastigorik eta eukitten zauien euskeraz in ezkerro edo?

- Ba... honbre! Horixe kastiguen egoten ziena!

- Zuk ezautu dozu, eraztuna edo, euskeraz itten euenari eraztun bat ipiñi eta aste akaberan eraztuna eukeneri gero kastigua eta...?

- Hori ez dot ezautu, ez, neuk ez. Baiña arrestaute, han eskiña batera eruen ta han euki [eitten giñuen], e! Ez, neuk eraztun konturik ez, neuk ez dot ezautzen. Entzunda daukozu hori ala?

- Bai, nik entzunda dauket, ba, horixe, ba, beste kastigo batzuen artien, ba, eraztuna izeten zala, ezta?

- Ba, neu ez naz akordetan horregaz, ez. Izango zan igual, baiña memorixiak be faltau eitten dau ta... Galdu eitten da ta... Urte asko die ta...

14. Eskolatik egindako txangoak

- **Erref:** ARE-005/015
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:25:30. **Bukatu:** 00:27:28
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Eskola kontuak. Irteerak egiten zituzten. Debara joan zireneko eguna ondo gogoratzen du.</p>

Transkripzioa

- Eta eskolatik eskursiñorik edo itten zabien zueik, kanpora edo?

- Bai, bai, faten gintzen.

- Bai?

- Bai, bai, bai. Ni lehenengo fan nintzena Debara fan nintzen, lehenengo eskursiñua, Debara fan nintzen, eta gaseosie orduantxe eran neuen lehenengo aldiz Debara fanda eskursiñuan! Lehenengo aldiz, e! Lehenago [gaseosia] izeten zien botillak, hola, atzamarrakin zapaldu... [...], e! Hola, bolatxo bat eukitten euen puntia baiño beheratxuauen —kof, kof, katarrua dakot eta barkatu—, ta atzamarrakin zapaldu ta “prost!” eitten euen ta gaseosia. Lehenengo aldiz limonadie, gaseosie, lehenengo aldiz Deban eran neuen nik. Eta nik ez neuken diruik ha pagateko, baiña hemen San Migelgo —hildde dao oin— San Migelgo Pablo, ni baiño bastante zahartxuaua zan eta, ba, diru apurtxo bat gehixau nik baiño. Nik ez neuken diruik. Eta eran neuen hantxe lehenengo aldiz eran neuen.

- Eta zela faten zitzien Debara?

- Autubusien!

- Autubusien danok?

- Autubusien, bai, bai, autubusien. Debara ta Donostiara eta batera eta bestera faten gitzen. Hor hortik zihar, e, bestekaldera eta [...] ez, baiña hemen inguruan faten gitzen! Urtero faten gitzen!

- Urtien behin, edo?
- Honbre! Urtien behin! Klaro! Ze, hamar bider ala? [...].
- Ta itsasua lehenengo aldiz noiz ikusi zebe akordetan zara?
- Orduntxe!
- Orduntxe?
- Orduntxe lehenengo aldiz itsasua!
- Jo, ha haundixa izango zan...
- Han ibilli nintzen, honbre... ha zer zan! Zapatak edo alpargatak edo, ez dakit zer neuken, hareik kendu eta han ibili nintzen. Artian fraka motxakin, klaro, fraka motxakin, ta han ibili nintzen uretan eta ur eskiñan ta hara eta hona, han ibili nintzen, pozik! Ha gauza haundixa izen zan!
- Bai, bai.
- Nobedade haundixe, joe.
- Honbree! Itsasora fatia? Jolin!

15. Jantzkeran aldea baserritar eta kaletarren artean

- **Erref:** ARE-005/016
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:27:28. **Bukatu:** 00:29:20
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Fraka motzak zenbat urtera arte erabiltzen zituzten. Kaleko eta baserriko umeak desberdin jantzten ziren. Baserriko umeek erabiltzen zituzten fraka laburrei (berna erdiraino heltzen zirenak) "peskanteak" esaten zitzaien. Kaletarrak, baserritarrak.</p>

Transkripzioa

- Ta fraka motxak ze urte arte ibiltten zien fraka motxak?
- Ba, fraka motxak, normalien, hamabi-hamahiru urte arte ibiltten zien fraka motxak, hamahiru ingurura arte. Batzuk ekarten zittuen, honeik baserrixetan eta goixen ebitzenak, horreik gu kalekuok baiño atzeratu ibiltten zien, eta horreik ekarten zittuen honaiño ingurukuek, holako ingurukuek ekarten zittuen. Peskantiek deketan gontsen horri.
- Peskantiek?
- Peskantiek deketan gontsen horri, bai.
- Hola, berna erdiraiño edo?
- Berna erdiraiño. Bai, holakuak ekarten zittuen horreik. Guk ez, guk kalekuak, hemen kale ingurukuok, kale inguruan ibiltten gintzenok, ez. Baiña horreik hemen baserrixetan eta, horreik kalera bajau be... noxien... urtien behin edo birritan edo, behin be ez igual edo bi urtetik behin edo itten zien bakarrik kalera. Hareik ez zien agerketan kalera! Gu bertakuak zela gintzen, ba... gu [...] baiña, ba... guk hemendik... Kalera, kalie hurrien geuken, guk bizimodua kalia itten geuen.
- Ta baserritarrak peskantiakin?
- Peskantiekin, bai, bai, peskantiekin.
- Ta zuek moztxuauekin?
- Gu motxauakin [...] belaun gain-gaiñekuak.
- Bai, bai.
- Diferentzia egoten zan haundixe. Ta hemen ez bakarrik, hor Larriño

aldetik eta etorten zien handikaldetik jentia be, [...], etorten zienak, frakak holako lekuraiño. Holako luku inguru bateko frakakin etorten zien.

- Oseake igarten zan apur bat kaleko eta baserriko...
- Bai, bai, igarten jakon, igarten jakon.
- Jazteko moduan.
- Bai, apur bat bai, igarten jakon. Oin, lehenau, kalekuak eta baserritarrak, ya aparte —gero mutil haundi ein nitzenien ta be— aparte: jeneralien, baserritarrak alde batera eta kaletikuek beste batera ya. Oin ez, oin, gaur, kalakue, baserritarra... dana bardin da, baiña orduen ez zan izeten bardin, e? Ez, ez.

16. Kaleko, baserriko umeak eta eskola

- **Erref:** ARE-005/017
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:29:20. **Bukatu:** 00:30:07
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

Eskola kontuak. Baserritarrak, kaletarrak baino gutxiago joaten ziren eskolara; baserrian lagundu behar izaten zuten. Eguraldi txarra zegoenean, eskolara joaten ziren.

Transkripzioa

- Eskolara be gehixau kalekuak fango zitzen, ezta? Baserritarra...
- E?
- Kalekuek gehixau fango ziela eskolara, igual.
- Bai, ba.
- Ta baserritarrak, ba, betik lan gehitxuau baserrixen.
- Lan gehitxuao eta horrexeaittik... Ni akordetan naz, hemen ni mutikua nitzela, hemen, ba, baserritarrak, Uzittekuek (Izurietakoak) be, kalera etorten zien, [...] Uzittekuek, Daniel ez, baiña Uzittekuek kalera etorten zien, ta hemen Apozetxebarrikuek (Apotzaga Etxebarrikoak) be bai, Apozetxebarrikuek be kalera etorten zien. Baiña horreik, nausitxuok, horko nausixek, edo mutil edo neska, nausixenok, udan eta lana euenien eta bestien, ez zien etorten, gutxiago etorten zien asko be kalera. Denpora txarra euenien [...], denpora txarra euenian etorten zien, baiña denpora ona euenien ezin etorri, lana etxien, ittaurrera edo...

17. Baserriko lanak umetan

- **Erref:** ARE-005/018
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:30:07. **Bukatu:** 00:31:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Itulan nola egiten zen. Antzinako bizimoduaren inguruko kontuak; aldaketak.

Transkripzioa

-Ittaurren edo. Zu ibilitta zaz ittaurren?
 -Ni ez. Nik eztot holakoik ezautu.
 -Ittaurren ganauen aurrien. Ganauek etxe bakotxien egoten zien pare bi jeneralien egoten zien. Irixek egoten zien. Gurien etzan iririk egoten. Pare bat egoten zan jeneralien ittaurreko barik lan ondo eitten dauenak. Baiñe gutxi ibilittakuek bat aurrien ibilli biher izeten euen, bestela gure euen lekura faten zien. Klaro, ittaurren eittie horri deiketan jakon.
 -Mutikuak jeneralian?
 -Mutikuak (...), gero ba parien tokaten jakona. Zuek euki dozue suertie zuek, suertie euki dozue.
 -Gu berandutxo etorri gintzen eta.
 -Guk suerte txarra, goiz etorri gintzelako. Eta gure aurrekuek (...) ondio hobeto ez. Harek txarrao ondiok. Hobeto etzien ibilliko.

18. Erromeriak, jaiak

- **Erref:** ARE-005/019
- **Iraupena:** 0:05:20. **Hasi:** 00:31:05. **Bukatu:** 00:36:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Erromeriak. Aramaio; Billerle (Legutio); Otxandio... Oinez egiten zuten joan-etorria. Inguruko herrietako jaiegunak. Ermitak.</p>

Transkripzioa

- Orduan ondo be ibiltten zintzien erromeixetan eta?
 - Bai, bai.
 - Erromeixetara sarri faten zintzien?
 - Bai. Erromeixetan ni Aramaixora faten nintzen askotan. Aramaixora ta Otxandixora be bai. Billarreleko jaixetan da be. Eta Marixekan euen, Marixeka dau, Billarrele baiño honutzatxuau dau, oiñ etxeik eztau baiña. Hara be bai. Hango jaixe zan setienbrien lelengo jaixen izeten zan hangua. Billarrelen bixen, bigarren jaixen. Da Otxandixon Santamaiñak. Otxandixoraiño oiñezien. Gero etorri barrido. Oiñezien, e, hemendik Otxandixoraiño fan eta etorri.
 - Bidien denpora gehixao pasauko zeuen erromeixan baiño.
 - Ba orduen bazkalostien gox urtetzen zan eta; gabien berandu etorri. Da goxien loguriek. Billarreldik autobusa egoten zan, da gu Kurtzetan geldiketan gintzen autobusien da handik ba etxera oiñezien, ba ordu terdi bat edo. Erromeixen hortik ziher asko ibilitta nao ni. Hemendik ohittura haundixe geuken erromeixara fateko, erromeixara. Oiñezien, ze erremeixo.
 - Basoik baso.
 - Honbre!, basoik baso. Hemendik Untzillera, Untzillatik Badajuen, eta Badajuendik behera. Fan biher eztanik pentsau bez. Pazko Bigarrenien eta.

Iñox faten gintzen Bergarara be e, Pazko Bigarrenien hemendik Bergarara jente asko faten zan. Iñoz Pazko egunien Bergarara fan eta gero tren espeziala egoten zan etorteko. (...). Fateko berriz trena egoten zan, eta etorteko gabien ordun hortan bat egoten zan, espeziala egoten zan. Da Pazko Bigarrenien jeneralien Aramaixoko jaixak zela izeten zien, bigarrenien jeneralien Aramaixora. Balorie bihe zan hara oiñezien fateko, fan eta etorri.

- Gabien etorri, illunetan-da.

- Honbre.

- Illunetan ibiltten ohittute zuek.

- Begixek oin baiño argixauek eta, betaurrekoik pe ez eta. (...)

- Osea ke eukotzuen zeuen kalendarixuoi.

- Bai, bai. Eta Aramaixon leku askotan, Trinitade egunien be bai, Trinitade egunien asko. Pazkuak eta hurrengo jaixe Trinitadie izeten da. (...) jaixek izeten die (..). mendi hortikaldetik, trinidadetan faten zan. Ermitta bat euen, Letzazu euen izena ermitta horrek. (...). Ibaden Andra Maixa egunek, Ibabe han handikaldien dau, (...), Aramaixotik ikusten da, eskumetara han goixen dau Andramaixa. Badakizu andramaixa.

Andramaixa Agorreko.

- Andramaixa Agorreko?

- Agorrekua, bai.

- Setienbrien?

- Setienbrien, bai. Eztakit zortzixe edo ze izeten dan.

- Bertako jaixek ez tie ba izeten?

- Bai. Andramaixa Agorreko deiketan jakon.

- Gatzako jaixek ez tie ba izaten?

- Gatzako jaixek, bai. Orduen Iabera faten gintzen gu Andramaixan. Eta euen bertara (...) arandauekin edo inddako zer bat euen eta (ziri?) bat euen burdinazkue, horrek bueltaka ibiltten die ba (ziburuak. Bat sartu ta buelta, beste bat sartu eta buelta, ermittara sartzeko, ermitta ondora sartzeko. Enaz aspaldi egon baiña ez euen kenduko.

- San Adrixan ermittan be holakotxe atie dao.

- Oin, lehen ez euen. Lehen ez euen holakoik. San (Adrixan?) askotan egonda nau, San Andrixan ermittan, lehengo ermittan.

- Han be erromeixia eitten zan?

- Erromeixia eitten zan! San Juan aurreko domekie izeten zan. Oinguen egonda nau, baiñe erromeixan ez, e. Baiñe egonda nau.

- Han juntauko die atxabaletar da, aramaixoar da...

- Bueno, danak han, aramaioxorak eta. Jente asko egoten zan. Bazkalduta urten hara eta illuntzian buelta etxera. Han illundu be lehenao eitten zan. Han erremeixie holako mendixetan lehenao akabetan zan. San Kristobalen be zenbat bider, San Kristobalen be.

19. Erromeriak eta abadeak

• **Erref:** ARE-005/020

• **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:36:25. **Bukatu:** 00:38:45

• **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Erromerian dantza eginez gero, abadeari zer esan behar izaten zitzaion. Neska bati laztana ematea ere bekatua zen.

Transkripzioa

-Eta han baltsiuan ibiltzen zintzien?

-Bai.

-Pekatua, etzan hori pekatu?

-Baiñe abadietari ez dotela ein esan biher.

-Gero konfesatu ein biher sarri-sarri.

-Bai ba. (...) gutxienez hillien behin (...) parejue, hor bealdekue zan sano-sano-sano bat eta aber dantzan eitten gauen da. Bai. Eta aber gehixao ingoten, bestela ez doielat absolutuiznuik emoten. Nik ez dot gehixao ingo. Joo, orduen laztana emutiet ta, Jangoikuak aparta!, elixatik bieldu. (...) Hamaika holako engaiñu euki dou, horrek merezi dittue egurkadak, horrek!

-Dana pekatu.

-Dana pekatu. Eurak ze eitten ete euen! Eurak ze eitten ete euen. Danak [...] amadekasia, nik hori badakit. [...] danetan ba amadekasak eukitten zittuen. Gazteik hartu, gero zahartu eitten jakuen, geure andriet moduen, neuk be gazteik hartu neuen, gero zahartu. [...]. Jeneralien gazteik hartzen zittuen, zaharrik ez euen hartzen. Don Kruzek be (...) amadekasia horra horra etorri zanienez gazteik hartu euen, gazteik, [...] hartu euen, oin zahartu bada be. Danei pasetan jaku. Abare danak amadekasia eukien, nik zetarako euki dittuen ez dakit. "Ama de kasa" esaten jakon, amadekasia. Etxekoandriet ez jakon /etxakon/ esaten, amadekasiet esaten jakon. "Ama de casa", klaro. Gazteik eukitten euen. Eta bestiek, e, dantzan, baltsiuen ibiltiet pekatu.

20. Garizuma eta debekuak

- **Erref:** ARE-005/022
- **Iraupena:** 0:00:25. **Hasi:** 00:40:20. **Bukatu:** 00:40:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Garizuma eta Errauts Eguna
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriet

Laburpena:

<p>Arrasatetik jende asko joaten zen Aretxabaletara garizuman sagardoa edatera. Soinujolearen alaitasuna.</p>

Transkripzioa

-Eta sagardua eitten eben lehen Bastarralden, sagardua. Mondrauetik Garizuman jente asko etorten zan horra sagardua eraten. Hemedik oiñezien, e, zarra-zarra Mondrauetik oiñezien hemen jente asko etorten zan. Eta bueno ba puxkat animetako fateko, eta fan eta hasi da soiñua jotzen baltsiuen da, la puñeta!, ixa (...) baltsiue jotzen hasi zanienez. (...)

21. Erromeriet; soinu-jotzaileak

- **Erref:** ARE-005/024

- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:41:10. **Bukatu:** 00:43:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Soinuari, "infernuko hauspoa" esaten zitzaion. Erromerietan, soinu txikiarekin aritzen ziren gehienak. Soinujole ezagun baten inguruko kontuak. Ordena erlijiosoak. 3. ordena.</p>

Transkripzioa

-Infernuko auspue deiketan utsen orduan soiñuai. Hemen bertan, eztakit infernukuek dien baiña makiña bat. (...)

-Orduan soiñujoliak onak ezen, ezta?

-Bai, onak. Soiñu txikixekin, e, jeneralien txikixekin. Gero haundixekin ibili zien hemen Itxue ta Lazkano ta. Eskoriatzan be bai, honek Osintxu (?) anaiek eta. Gero asko, danak. Baltsiua. (...).

-Esan dozu Hirugarren Ordenakua zala. Hori zer zan ba?

-Nik hirugarrengo ordenie, eztakit ba nik, frantziskotarrena edo zerbait izengo zan edo,frailiena izango zan edo. (...) goittik bera, atzera ta aurrera. Ta erdixan soka bat zuri bat eukitte euen lotuta, hirugarren ordenakuak, zan (...) hirugarren ordenakuak, eta hil zanien (...), ama Zelaakue dauko, horrek ama, Dominga, Zelaakue dauko, Zaloñakue. Fan nintzan da, nik orduko automoille baneuken da kamiñue ordurako eindda euen, eta ekarri nauen nik Mondrauera horren amamai, Mondrauera frantziskotarreana fan bai, fraillietara fan bai eta habittue eta hori tunikioi ekarri nauen. Justino eta bixon artien jantzi gauen. Hirugarren ordenakuak edo esaten jakon horri. Hirugarren domekan horregaz faten zan. Galartzan beroi bakarrik faten zan, besteik ez. Kalia be ikusitta dauket nik jentia.

-Uniformia.

-Bai, bai. Sotanie ez euen eruten, sotanaik ez, baiña jantzitta, lehen esan dotena, eskupularixo haundi bat atzera eta beste bat aurrera, eta bi tirantegaz, atzera ta aurrera, eta gerrixen sokia lotuta, soka zuri bat lotuta. Hirugarren Ordenakuak.

22. Auzoaren bilakaera

- **Erref:** ARE-005/025
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:43:45. **Bukatu:** 00:47:20
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Bidegintza. Bidea noiz egindakoa den. Auzoaren inguruko azalpenak. Toponimia. Eskuz egindako bidea.

Transkripzioa

-Bidie noiz egin zan?

-Hau kamiñuoi?

-Bai. Gellara doiena.

Ezin neiketzu esan. Ze urteik ez dakit. Ezin neiketzu esan.

-Beti ezautu dozu?

-Kamiño hau?

-Bai.

-Bai zera! Buuu! Nundik izango da ba betik ezautu? Keba, keba, keba! Hori ein zanien nik automoilla baneukan orduko, eta ekarritta neukan nik automoill barrixa. Gellako Sotero ezauketan dozu, Galla Gaiñekue, Sotero? Hak eta Jose Luisek, Oñatira faten zan lanera, horrek automoilla euen, hementxe ixten euen. Horrek be zelaittik etorten zien, ez hor bide zaharretik, zelaittik gora etorten zien. Ez dakit ze urte, ezin neike esan. Resuk esangotsu preguntetan bajatzu, jakingo dau hak, hak memorixa ona dauka, ha hortan ona da ta. Hemen ez euen bideik, keba. Nik Koruetako bidie be nox ein euen be, ez dakit ze urte dan, baiñe badakit Koruetako kamiñue nox ein zan (...) goguen dauket. Eta badakitzu zegatik? Hemen behixek ba ixkuagana erueten zien eta iñoiz etxien be ipintzen zittuen (...) eta fan gintzen horra, Azatzako Zelaikora. (...) Gorunzkotan ebitzen hortik Agarretik Otalazelaire, handik euen bidie. Baiña bueltarakuan hemenditxik fan bihe juau. Goittik bera lanie ebizen, eta buelta erain oskuen. Bidia eitten ebizen, kamiñue eitten ebizen. Ze urte dan be ez dakit. Edozein modutan be hori gerra aurretik izengo zan zerbait? Gerra aurretik izengo zan zerbait.

-Zuek behixe hartute...

-Behixa hartute hara. Ixkuegana, klaro, hazixe. Oin betenaixuak etxera etorten die. Zuenera ez die fango. (...). Eskuz dana, e. Pikatxoiekin eta harri-otzarekin eta karretillekin.

-Horrek bide-lanok kanpoko langilliek eitten zittuen edo bertakuek?

-Ez, ez, kanpokuek. Bueno, bertakuek be bai baiñe nik uste dot kanpokuek ingo zittuela, uste dot. Kanpokuek izengo zien, ez dakit. Ezin neike esan. Buelta eindde barriro mutikuek gora, lehengo bide zaharretik bera.

-Ondio bidia akabetako euen.

-Bai, bai.

23. Gertakizuna Aretxabaletan

- **Erref:** ARE-005/026
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:47:20. **Bukatu:** 00:50:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Aretxabaletan aireplano bat jausi zen bera umea zela.

Transkripzioa

-Aurrekuan esan zeuen Atxabaletan arioplanua jausi zala.

-Bai. Jausten eneuen ikusi baiñe gero bai. Gero ikusi neuene. Abioneta txikitxo bat. Esaten euen bajutik etorri ta posteren bat edo kablíe, posteren bat jo ete euen esate euen. Ikusitte dauket bai, ni eskolan nebilen.

-Nun jausi zan ba?

-Oñ Copreci badau ba, haintxe, hemendikaldeko Copreci dauen lekuen. Horrek Etxabenak zien horrek zelaixok. Kalien euen Etxabekuek, fondie ta eukitte euen Atxabaletan, fondie, entzunda eukikozue hori. Maria Ramona zan horko jefie.

-Sagardotegixa ta?

-Sagardaue ta; sagardaue eitteko be katxarruek ointxe kenduittue mordue, oiñago kenduittue sagardue eittekuek. Eta hango sagardauen barrikak, bat edo bi dazen, Bastarralden daz hantxe eskiñan. Sagardaue eitten euen eta fondie euen horreik. Bazkaixek-eta emuten zittuen, taberna txikitxo bat, fondie deiketan utsen behintzet. Etxabeneko fondie deiketan utsen. Horretxena zan (...), horkotxie zan ha zelaixe Copreci oin dauen zelaixe. Haintxe jausi zan. Jausten enauen ikusi, gero bai, eskolatik fan nintzen trenbidetik, gora fan gintzen. Maistriaz doña Zirilaz fan gintzen.

-Haxe ikustera.

-Bai, ha gauza handixa zan oarduan. Areoplanuak gutxi ikusten zien hemen. Atzo honi esan nutsen baiña areoplanue ikusten zanian danak ume guztiak kanpora urtenda, areoplanue!, ulu baten ibiltten gintzen. Gaur oster, lengo egunien entzun neuen milla buelo geratu ziela egun baten. Neuk entzun nutsen, gezurre ala egixe dan. (...)

-Pentsau zenbat buelo dabitzen.

-Bai, kontuek etaraizu. (...). Gero jausi eitten diela. Jausiko ezte ba hainbeste ibilli ezker? Derriorra jaustie.

24. Baserritarrek elizarekin zuten harremana

- **Erref:** ARE-005/028
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:53:05. **Bukatu:** 00:56:55
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Elizan egin behar izaten ziren lanak. Urtean etxe bati tokatzen zitzaion "maiordomo" lana egitea: abadearen arropak prestatu, meza prestatu... Bezperak. Elizara joan gabe geratzea, bekatua.

Transkripzioa

- Aurrekuan komentau zeuen elixan ein biher izaten zinttuztela maiordomo lanak edo. Ze izeten zan hori?

-Bai. Obligaziñue urtien batek eukitten euen horrek maiordomo lanak eitteko. Goxien fan eta apaiz jaunandako, batzuetan sakristaue faten zan da liburutxo bat egoten zan han zein egunetan ze jantzi jantzi biha dauen. Oin be danetan bardiñe ez dittu jazten, oin be (...) Baiña orduen apaiz jaunek jaunek izeten zien, da harei erropak atara, kandelak ixotu ta gero lelengo kantuak kantetako (...) kurutzie atara biher izeten zan.

-Kurutzia?

-Bai, kandelak ixotu eta hillarrixetan be bakotxak bere sepulture eukiko euen, hillarrixen egoten zan, eta han kandelak egoten zien, eta kurutzia atara biher izeten zan, elixa erdire ataraten zan, altare erdire ezkiñatik. Kantue akabetan zanian barriro barrura lehengo lekura. Atabakie pasau, atabakie deiketan jakon, (...), ha pasau eta etxera. Baiña arratsaldien barriro fan in bihar bezperetara. Barriro kandelak ixotu ein bihar, hainbeste

(...) Kandelak ixotu. Hillarrikuei be atsaldien etxaten ixoketan. Ixotu. Gero boletan eiñ edo gure dana eiñ baiña etorri ein bihar kalera. Baiña bezperatara fatie obligaziñue izeten zan, bezperatara fatie. Gu mezetara jeneralien kalera faten gintzen. Klaro, guri toketan jakunien. Emakumiek ez, emakumiek hillarrire fan ein biher izeten zeuen. Kandela bi egoten zien, beste baltz bat azpitan ipinitte ta hara fan ein biher izeten zan. Obligaziñue egoten zan. Pekatue ez zan izengo ez fatie baiñe fan ein biher izeten zan. (...) Goxien meza ostien egoten zien illenak erdixak. Jentiek hildakuen ba, jentiek zela pagetan auen, zelemen bat gari pagetan zan bakotxena. (...). Bezperak aurretik. Bezperak kantau eta etxera. Etxera edo... Baiñe edozein lekutara fan biher bagintzen be, erromeixara fan biher bagintzen be, hara bezperatara fan ein biher. Obligaziñue fateko.

-Urtebeteko lana izeten zan, ez.

-Bai, urtebeteko lana.

-Urtebete osue. Ta zan lelengo etxe bati toketan jakon eta gero beste bati?

-Lenengo Naparrena izeten zan. Bakitzu nun dauen Naparrena? Gorengo azkenengoko etxie. Han ostien Mondraue aldera dauena da. Han hasten zan da gurien akabau. Eta barrido buelta hara. Goittik behera danok saillien.

25. Errespetu handia abadeei

- **Erref:** ARE-005/029
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:56:55. **Bukatu:** 00:58:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Abadeari errespetu handia; berorika egin behar izaten zitzaion. Errespetu handia. "Atabakia" zelakoa izaten zen.

Transkripzioa

-Abadien orduan jaunak izaten ziela esaten dozu, ezta? Berorika eitten jakuen?

-Honbre!! ... beroi abadiai

-Abadiai bakarrik?

-Bai, beroi abadiai eitten jakon bakarrik. Eta jarritta bazarez be elixpeien be zutittu! Eta txapela kendu daukenak.

-Firmes.

-Biheko! Bai, egixe da.

-Atabakie zelakua izaten zan?

-Erredondo bat, erredondue izeten zan, asta bat eukitten euen, holako asta bat, egurrezkue izeten zan, eta asta bat eukitte euen. Eta han eukitten zittuen dibisiñuek. Diru haundixek alde batera, txikixek bestera. Dibisiñuek eukitten zittuen. Lau dibisiño eukitzen zittuen. Erredondo bat izeten zan egurrezkue asta batekin.

-Eta pasetan zan elixan?

-Elixan, klaro, danon aurrekaldien.

26. Baserritarrek elizarekin zuten harremana

- **Erref:** ARE-005/030

- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:58:05. **Bukatu:** 00:59:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Abadeari urtero garia, egurra eman behar izaten zitzaion. Etxean hildakoren bat zegoenean, gari gehiago eman behar. Kontsezio egunean, arrautzak eta oiloa. Udazkenean, artoa.</p>

Transkripzioa

-Eta gero abadiak emuten jakon eztakitt ba baserrixetatik, eztakit ba, urune, ogixe eta holako...
 -Abadie emuten jakon garixe urtero, garixe emun biher izeten jakon, eta baten bat hiltten zanian askoz be gehixao, famelixen baten bat hiltten zanian, asko, burdikarie garixe.
 -Errezeuengatik edo?
 -Meziengatik edo eztakit zegatik izeten zan. Nik eztakit zeatik izeten zan, hori eztakitt. Honbre! Eta gero egurre erueten jakon gaiñera. Egurre be. Azkenengo (...) burdikara bat egur.
 -Urtien?
 -Urtien, bai ba, erueten jakon.
 -Bera berotan egon zein han.
 -Hemen, eztakit bestetan, baiñe hemen Kontzeziñotan euren jakon arrautzak eta oillua. Oillue edo oillandie edo. Edo gero ura azkenien, zela ura azkenien artua hartzen zan, artue eruen biher izeten jakon. Eztakit zenbat anega, hiru edo. Anegak, artue erueten jakon.

27. Txerri-haztea

- **Erref:** ARE-005/031
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:59:25. **Bukatu:** 01:01:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserrria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

<p>Txerri-hiltzea zegoenean, banatu egiten zen senide eta auzokoen artean. Txerria gaztea zen bitartean, kanpoan ibiltzen zen pagatxa jaten. Aretxabaletan hilean behin feria egiten zen; Arrasaten 15 egunean behin.</p>

Transkripzioa

-Txarrixa hiltzen zanian emuten jakon parteik edo?
 -Batzuk erueten zeuen, guk ez. Guk ez gauken kostunbreik. Txarrixa hiltten zanian partiduten neu ibiltten nintzen. Hamen auzora Zaloñako hirurei, Zubillagara, gure tio bat han euen, Itturbera, eta Leetera, eta kalera beste tio bati. (...)
 -Urtian bat hiltten zan txarrixa?
 -Bat. Guk bai. Leku batzutan bi be hiltten zittuen baiñe gurien bat hiltten

zan.

-Txarrixer barruen egoten zan beti ala ataraten zan?

-E, gaztetan bai. Paatxie egoten zan lehenau, bedar bat, bedar klase bat da paatxie. Gero lora gorri bat eitten jakon zaharketan danien, lora gorrixer eitten jakon. Hori maiatzien kentzen zan eta gero paatxian onduen artuer sartzen zan. Paatxie ba txikiñek zienien. Jeneralien hor Gabon inguruen edo lehentxua hiltten zan, baiñe bat hil orduko beste bat ekarri eitten zan berrido. Eta paatxie aguro etorten zana zan, e, bedar bat aguro. Agostuan ereitten zan, agostu inguruen ereitten zan, eta gero ba han txarrixai jaraitten jakon txikixa zan artian da. Bi (...) eta bat saldu be bai.

Atxabaletan ni eonda nau txarri salketan aittagaz fanda, burdixan hartu ta txarrixar. Etxien be jango gauen baiña, diruek falta eitten euen da, eruen ein biher. Atxabaletan ferixie eitten zan hemen. Neu eonda nau ferixan. Mondrauen be haundixa eitten zan, baiña lehen eitten zan hamen be ferixia.

-Zenbatian behin eitten zan?

-Uste dot hillien hirugarrenien eitten zala, uste dot, zapatuen. Hillian behiñ itten zan hemen. Mondrauen hamabostien behin.

28. Jatekoa baserrian

- **Erref:** ARE-005/032
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 01:01:45. **Bukatu:** 01:05:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Zer bazkaltzen zuten. Baba gorria egunero; garizuman bijilia egunetan baba zuria. Bijilia urte guztian zehar egin behar ez izateko, bulak hartu behar izaten ziren. Domeketan garbantzuak jaten ziren. Afaltzeko zer jaten zuten. Gaztainak.</p>

Transkripzioa

-Bazkaldu ta ze eitten zeuen, babagorrixer?

-Aste guztien babie, babagorrixer.

-Beti babagorrixer, hasi astelehenien eta zapatara arter?

-Bai ba, babie. Bijili..., Garizuman bijili-egunetan babazurixer. Hari txorixoik pe ezin sartu. Bijili-egunetan.

-Hori errespetau eitten zan.

-Bai, bai. Honbre!, hoixe errespetatzen zala (ardura) haundixaz. Eta bijilixek urte guztien zera eitteko, bulaak hartu biher izeten zien.

-Bulak?

-Bulak, bai, bulak.

-Eta zer izeten zien horrek?

-Papel batzuk. Nire denporan arzobispue edo, Pla i Daniel firmetan zittuen horrek. Eztakit zer zan, obispua edo kardenala edo. Pla i Daniel. Bulak hartu biher izeten zien. Da baten bat hiltten zanien be bulak erueten zien, harek aparte izeten zien. Orduantxe ekarri, pagau bulok eta gero jentiek gura euenak ba diru apurtxo bat itxi ta hillekue bota kajara. Baiña bestela bulak hartu biher urdaixe jateko. Urdaixe edo okelie jateko. Bai ba. Eta domeketan jeneralien garbantzuek.

-Aziakin edo?

-Aziakin edo okela apur bategaz ifinitte edo; lelengo saldie eta gero. Baiñe aste guztien babia.

-Eta afaitteko?

-Afaitteko patatak edo izeten zien, porru-patatak, leka-patatak edo makarroin batzuk be bai noizbaitten edo gure dana.

-Eta gero gaztaiña-denporan gaztaiña asko jango zan?

-Gaztaiñak, honbre! Gaztaiña asko. Boo, makiña bat gaztaiña batuta gaz gu. Domu Santuek artien gurien zurittute, egositta jaten zien. Zuriketan lana, lana eukitten euen zuriketan. Domu Santuek aillegetan zienien erreta handik aurrera, ha poza! Zurittu biharrik ez.

-Gaztaiñak hartu eta kamarara jaso?

-Ez, ez gittuen kamarara jasotzen, behien eukitten gittun, tejabanan eukitten gittun. Hori tejabanioi, oin dauen hori idiaz egoten zan kanpotik, horma bat, idie asko ibiltten zan, horma bat, eta hor gaztaiñak egoten zien. Baiña haik gero apartau, haik azal da guzti, koskol da guzti etorten zien, eta harek koskolak apartau ein biher izeten zien, xehetxuek eta ba bota ganauei edo txarrixiei edo. Gaztaiñak eta gaiñien esnia (...). Etzan egoten besteik eta.

29. Ahozkotasunaren garrantzia

- **Erref:** ARE-005/033
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 01:05:00. **Bukatu:** 01:08:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Kultur transmisioa

Laburpena:

Arto-zuriketa. Sarritan arrosarioa errezatzen zuten. Amari asko gustatzen zitzaion abestea. Gabonetako kanta bat. Bizimodua asko aldatu da. Aitajaunak ipuin, istorio asko kontatzen zituen.

Transkripzioa

-Gero artozuriketan gauetan eitten zeuien? Kamaran ala nun eitten zeuien?

-Kamaran ez, eskapeien.

-Errosaixue errezauaz edo?

-Bai, sarriten. Klaro, artue kendu ein biher izeten zan garixe ereitteko; horregatik kendu ein biher izeten zan, eta arue betik etzan egoten, eurixe zanian ezin ekarri artuek etxera, sikue dauenien ekarri bihar. Eta burdikara haundi bat ekarri ta ba hurrengo egunerako lekue in bihar barriro. Eta hortxe artozuriketan.

-Eta bestelan bazeukatzuen ohitturaik, aittak eta amak eta kontuek kontatzen zittuen gabetan artazuriketan zebitzen artien edo.

-Bai. Amak hainbeste ez. Kantau be eitten euen amak. Amak kantau be eitten euen. Iturbekue zan ama da Iturbekuek (...) zan oso. Eta gaztaiña zuriketan gebitzela be bai. Kantau eitten euen. Gu agiñekin eta harek (...) ha kantuen ibiltten zan gaztaiña zuriketan. Bai, horrek ohitturok baeozen.

-Goguen badaukotzu holako kantun bat edo, berai entzundako kantun bat edo?

-Dauket kantu bat Gellaan-da Gabonetan zer kantetan zan.

-Hau da egun? pozgarria/ Jesus jaio da Belenen/ izan? lurraren jabea/ askatxo batian agertzen/ askatxo batian agertzen.
 -Bai, e? Ez neuken sekula entzunda hori.
 -Horrek ohitturok bai oin galdu diela asko. Kantau eta gero kontuek kontau etxien da. Oin ia holakoik ezta ia apenas eitten, ezta? Penie da.
 -Oñ aurreragoko lanak daz.
 -Hori penie da.
 -Hori kantu hori askotan. Beste kantu batzuk be bai baiña eztakit
 -Berak kontuik edo historixaik kontetan auen hola?
 -Eztaukat..., ez ez.
 -Ipuinak edo?
 -Ez, ez. Gure aittajaunak Iturbekuak bai, hak bai. Puu!, hak ipuin asko kontetan euen. Hona askotan etorten zan aittajaune Iturbekue. Bera izetez Koruetakua zan, Urrutia.
 -Eta haren inguruan egoten zintzen zuek entzuten?
 -Honbre, hoixe!
 -Pozik, e?
 -Pozik egoten gintzen, bai.

30. Olentzero; Errege eguna

- **Erref:** ARE-005/034
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 01:08:00. **Bukatu:** 01:11:13
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>26 urtean Olentzero gurdian eraman izan du herrian zehar. Antzina Olentzero astoan etortzen zen. Errege eguna.</p>

Transkripzioa

-Zu ibili zara Olentzero ekarten. Lagun itten eta.
 -Ekarten. Makiña bat urtien ekarri dot. Hogetaxe bat urtien edo. Edo gehixau igual.
 -Hogetaxe urte illaran?
 - Bai, bai, bape galdu barik. Eta jangoikuai eskerrak emuten jatet betik lagundu dustelako. Hogetaxe urte pasau ez badie /ezpadie/, gehixau ez badie /ezpadie/.
 -Iri pariekin?
 -Ez, behixekin. Iririk eztauket. Behixekin.
 -A, behixekin ibiltten zare.
 -Orduen zuk burdixen Olentzero jarri eta herrixen ibilli.
 -Plazara ekarri. Lehenao Olentzeruek astuen etorten zien. Ni gaztie nintzenien, txikiñe nintzenien burdixen ekarren baten batek ibiltten zittuen burdixaz be, batzun batzuk. Geuk astuaz. Gure astuak Olentzero asko ekarri dau. Baiñe lehenao Olentzeruek horra erueten zittuenien, [...] dauen lekure, arrautzak eta oilluek erueten zittuen. Oinguek ez daue /eztaue/ erueten. Eta lehen pipiaz etorten zan Olentzerua. Oin pipaik be ez dau /eztau/ ekarten. Ez dakit /eztakit/ zegatik dan. Oin jente asko egoten da, ume asko eta inguruan. Bakitzu zenbat ume egoten dan! Umiek eta gurasuek eta bestiek eta; astirik ez dau euko pipie ipintteko itxurie. Edo pipak gastau edo eztaukitt zer ein dien. Ez daue /eztaue/ ekarten.
 -Eta lehen be eitten zan Olentzero, hori ohitturioi baeuen zu umia

ziñenien?

-Bai, ni txikiñe nintzenien be bai. Bai, bai.

-Eta orduen be Olentzerue ikazgin bat edo holako...?

-Bai, ikazgiñe samur, klaro, orduen be iguala izeten zan.

-Orduen be oingo estilora.

-Bai, berdiñe zan.

-Orduen zeuenera be Gabonetan Olentzero etorten zan, Erregiek ez zien etorten?

-Ez, erregiek etorten zien. Zapatak ondo garbittuta ifiñi bihar. Bestela berakatza, iketza ipinten oskuen bestela. Zapatak ondo garbittuta ipini ezik iketza ipintten euen zapatan. Hori entzunde daukozu hori?

-Bai. Ondo garbittua ipiñi ezkerro zelako erregaluak egoten zien?

-Erregaluek egoten zien.

-Polittek?

-Bai, zerbaitzuk ekartzen zien.

-Nik amai entzunda daukot behiñ bera ekarri utsela holako lurrezko edo buztĩñezko muñeka bat edo. Baiñe handik pare bat egunetara burue apurtu jakola ta. Behin jausi ezkerro hori ba akabo.

-Ekartzen zittuen, bai. Umiendako jolasteko gauzak.

-Gabonetako subie zuk ezautu dozu?

-Zer?

-Gabonetako subie, holako mazapan bat.

-Bai, bai.

-Hori erregiek ekarten euen, erregetako zera zan?

-Ez, panaderixan egoten zan, panaderixan egoten zan hori.

-Bai, holako bueltan-bueltan egoten zan suba bat mazapanezkue edo.

31. Gabonak baserrian

- **Erref:** ARE-005/035
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 01:11:13. **Bukatu:** 01:14:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

<p>Gabonetako janaria. Intxaur-saltsa; konpota; azak. Ahuntzak izaten zituzten. Toponimia.</p>

Transkripzioa

-Gabonetan eukiko zeuien janari espeziala zuek be, ezta?

-Bai, egoten zan, egoten zan, betik egoten zan espeziala.

-Ze ohittura euen lehen Gabonetan, ze jaten zan edo?

-Intxaur-saltsie, intxaur-saltsie, eta konpota. Konpota be bai. Eta azak. Azak be bai. Asko ez baiña apurtxo batzuk. Azak be bai. Nik oin be jateittut azak, e! Hemen bestek eztau jaten, baiñe neri gustau eitten jat eta. Eta gero ba bueno, oilaskon bat edo konejon bat edo enfin, zerbait, dauena. Okela apurren bat edo. Ahuntzek be eukitten gittuen, eta ahuntzen bat hiltten zan eta okela apurren bat geldiketan bazan edo zerbait, bai. Baiñe intxaur-saltsie falta barik.

-Hori falta barik, hori urtero-urtero. Eta konpotie be bai.

-Konpotie be bai.

-Ahuntzek Kurtzebarri aldien edo.
-Bai, hor ibiltten gittuen ahuntzek. Ura partien Kurtzebarrin eta gero neguen ba hemen, etxe inguruen ibiltten gittun, zelaixen baten bat lotute eta besten bat haren inguruen edo bestie ta ba gero ahuntzek eukitten gittuen ba pastoriekin. Ardixek ibiltten zittuen baiñe guk ardirik ez geuen eukitten. Eta Domu Santutarako bat eta Santa Lutzietarako ba beste bat hiltten zan. Ahuntze edo (...) edo ardixe edo. Oingo moduen neguen etzien antxumak jaixoten. Oiñ bildotxak be neguen igual jaixoten die. Orduen etzien jaixoten. Eta gero ba Gabonetarako ardi hondarren batzuk egoten zien, zeziña apurren bat eiñ; eta ondio hondarrak egoten zien. Halaxe.

32. Ospakizunak; gonbidautzak

- **Erref:** ARE-005/036
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 01:14:00. **Bukatu:** 01:16:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

<p>Ospakizunak. Gonbidautza. Alkobak.</p>

Transkripzioa

- Gabonetan ahuntze ta...
- Zerbait. Santa Lutziatan be ba konbidau asko egoten zien hemen. Konbidauek edo enfin. Klaro, tia-tiuek eta primo batzuk etorten zien da ahuntze edo, enfin, ipintzen zan, okelie, zerbaitt ipiñi ein bihar. Angulaik ez euen orduan eta.
- Oin be ezizu pentsau.
- Niretzako ez.
- Neuretzako be ez.
- Lehen hori konbidautzia ta asko izeten zan, ezta?
- Bai, honbre!, hoixe. Konbidautzie asko egoten zan. Gu geu Lehetara faten gintzen, Itturbera be bai Andramaixetan. Gellaokuek. Eta (konbidautzia) Suñakue be bai, be bai. Konbidautzie asko izeten zan lehenau. Etxekarak!
- Askotan izeten zan igual etxekuek bedarpillan lo egin bihar, ez? Kanpotik datorrenai leku egitteko.
- Bai, inoiz, hori be bai inoiz.
- Kanpokuek hartu gure ta.
- Betik hobetutxuao esan bihar kanpokuei.
- Eta ohe baten batzuk alde batera begira eta beste bazuk bestekaldera begira eta. Amak esaten dau batzutan ohe baten umiek lau ume ohe baten eta bi alde batera eta beste bi bestekaldera eta; baten hankak bestien arpegixen eta. Hori be eitten zan?
- Egixe da hori, bai.
- Habitaziñuek alkobak izeten zien, ezta?
- Alkobak. Geuk be oin salie daukau eindda baiña alkobak egoten zien.
- Eta batetik besterako pasue, ez?
- Ez, ez. Batetik besterako ez.
- Hori zela da?
- Euen ba sala bat erdixen hor euen, ezta, eta ba alkobak, bazterretan alkobak.
- Kortiñekin?

-Bai, kortiñekin.
-Ondio gurien be baserrixen han dau.
-E?
-Zarimutzen holaxen dazela alkobak. Lenaoko moduen kortinatxuekin. Da lenaoko ohe zarrok, honek altu-altuek. Eta koltxoie ardixen laniaz. Eta gero astinddu ein biher izaten zien horrek, ez?
-Astinddu ein biher, biheko.
-Makillie hartu eta emun.
-Emun egurre, emun ein biher. Hautsa darixola.
-Neu be eindda nau. Asko ez baiña bai.

33. Umetako jolasak

- **Erref:** ARE-005/037
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 01:16:30. **Bukatu:** 01:19:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Umetako jolasak: kaka-torreka; tortoliska; banderaka... neskak eta mutilak elkarrekin.</p>

Transkripzioa

-Umetan ze jolas eitten zabien? Gogouan daukotzu?
-Bueno, kakatorreka ta. Kakatorreka ibiltten gintzen, bai.
-Zela izeten zan hori?
-Hori, pote bategaz jo eta danak gorde eitten zien. Ta gero aldian bati toketan jakon hori eittie, ta hak gero potie joteren euen ta topetan joaten zan batera ta bestera, jentie topetan nun dauen, eta gordeta jentia, eta beste batek ezkiñatik etorten bazan eta ha potia jo, hurrenguen berai toketan jakon barriro.
-Eta mutiko eta neskatilla danok alkarrekin ibiltzen zintzien?
-Bai, bai, danok alkarrekin. Hemen bai. Gu jeneralien Zaloñara faten gintzen. Eurak hona etorten zien eta gu be bai hara. Eta kalien “atienteka” ibiltten gintzen.
-Atienteka?
- Atienteka deiketan utsen. Atienteka kalien.
-Zer da hori?
-Iguel-igueta. Poteik etzala erabiltten. Bestela bardiña. Eta klaro, jentie topetako, besten bat etorten bada, ostetik etorten bada, harrapetan badutso, gero barriro berak ein biher.
-Gero sokasaltoka ta.
-Bai, bai.
-Mutilak be bai.
-Mutilek be bai. Eta tortoliske.
-Tortoliske.
-Tortoliske eitteko Garizuma izeten zan jeneralien. Garizuma izeten zan tortoles eitteko bidie. Neskak eitten euen tortolesen. Mutilek hainbeste ez.
-Banderaka?
-Enaiz akordetan.
-Gaztaiñiko Maximok esan oskun ibiltten ziela banderaka.
-Uste dot dala bi grupo eiñ eta erdixen paiñelo bat ixten da eta, eta alde

banatatik grupo bakotxeko batek urteten dau eta aber zeñek erdixen
dauan trapu hori, banderioi hartu eta eruen eta. “Al pañuelito” edo
holako...
-Enai akordetan horrekin.

Zuazua Urrutia, Antonio | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-05-26

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com